

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

ՕՏԱՐ ՊԱՏՎԻՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՇԽՈՒՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ԱՆԴԱՄ, ՆՈՐՎԵԳԱԿԱՆ ՊԱՍՏՈՐ
ՌԱԳՆԱՐ ՖՈՐԲԵԿԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Օգոստոսի 19-ին և 20-ին Հայաստանում որպես հյուր գտնվում էր խաղաղության շարժման նորվեգական ականավոր գործիչ, խաղաղության Համաշխարհային Խորհրդի անդամ պատուիր Ռազնար Ֆորբեկկը, որը Սովետական Միությանն է ժամանել խաղաղության պաշտպանության Սովետական կոմիտեի հրավերով:

Հայաստանում գտնվելու ժամանակամիջոցում նորվեգական պատուիրը դիտեց ռեսպուբլիկայի մայրաքաղաք Երևանի տեսարժան վայրերը, ծանոթացավ քաղաքի ճարտարապետությանը և նրա բազմաթիվ նորակառույցներին: Նա այցելեց Պատմական թանգարանի արդյունաբերական ցուցահանդեսը, ինչպես նաև Պետական պատկերասրահի դահլիճները և Երևանի այլ կուլտուրական հիմնարկություններ:

Պատուիր Ռազնար Ֆորբեկկը էջմիածնում հանդիպում ունեցավ հայ հոգևորականության ներկայացուցիչների հետ, այցելեց Մայր տաճարը, ինչպես նաև Երևանի Սուրբ Սարգիս եկեղեցում լսեց քարոզ՝ Վիլիսլաժ խաղաղության համար մղվող պայքարին:

Մեկնելու նախօրյակին պատուիր Ռազնար Ֆորբեկկը հանդիպում ունեցավ խաղաղության պաշտպանության Հայկական կոմիտեի անդամների հետ:

Մեկնելով Երևանից, Ռազնար Ֆորբեկկը իր շնորհակալությունը հայտնեց այն սիրալիր ընդունելության համար, որ իրեն ցույց էն տվել բոլոր նրանք, ում նա հանդիպել է

Հայաստանում, և խնդրեց Հայկական հեռագրական գործակալության միջոցով հրապարակել իր տպավորությունները:

Իմ կյանքում ամենախոշոր իրադարձություններից մեկը հանդիսացավ այն երջանիկ առիթը, որն ինձ օգնեց այցելելու գեղեցիկ Հայաստանը:

Այն սիրալիրությունը և հյուրընկալությունը, որ այստեղ ցույց տվեց ինձ, իմ սիրտը համակեցին խոր երախտագիտության զգացմունքով:

Ես տեսա հինավուրց և միևնույն ժամանակ հիանալի, երիտասարդ Երևան քաղաքը: Ես առիթ ունեցա նաև դիտել երկու ֆիլմ՝ Հայաստանի վեհատեսիլ բնության մասին, ժողովրդի ձեռքերով կատարված հիանալի գործերի մասին:

Ինձ ցույց տվեցին նաև աշխարհի հնագույն գրադարանի՝ Մատենադարանի նշանավոր հին ձեռագրերը: Ես շատ հիանալի բաներ տեսա Հայաստանում գտնվելու ժամանակ, բայց իմ բոլոր տպավորությունները, ցավոք սրտի, հնարավոր չէ հաղորդել այս փոքրիկ հոդվածում:

Ինձ համար, որպես նորվեգական պատուիր, հատկապես մեծ հետաքրքրություն ներկայացրեց ազգային հին սրբատեղի՝ էջմիածնի Մայր Տաճարի այցելումը, որտեղ ես և ինձ ուղեկցող անձինք չափազանց բարեկա-

մական ընդունելություն գտանք գերաշնորհ՝
Տ. Վահան արքեպիսկոպոս Կոստանյանի
կողմից: Ինձ մեծ գոհունակություն պատճա-
ռեց այն պատարագը, որ մատուցեց հոգե-
շնորհ Գեորգ վարդապետ Վաթյանը:

Ներով պահանջեցին խաղաղության Պակտ
կնքել հինգ մեծ տերությունների միջև և ես
հավատում եմ ու հուսով եմ, որ խաղաղու-
թյան կողմնակիցների համաշխարհային շար-
ժումը այնքան հզոր է, որ ոչ մի կառավա-

Խաղաղության Համաշխարհային Խորհրդի անդամ, նորվեգական
պատու Ռագնար Ֆորբեկկը, գերաշնորհ Տ. Վահան արքեպիսկո-
պոս Կոստանյանի և հոգեշնորհ Տ. Գեորգ վարդապետ Վաթյանի
հետ էջմիածնում, Վեհաճառի մուսֆի առաջ:

Ես, իհարկե, կցանկանալի ավելի շատ
խոսել այն հիանալի ժամանակի մասին, որ
ես անցկացրի Նրեանում: Բայց ես կսահմա-
նափակվեմ միայն նրանով, որ կհայտնեմ
իմ լավագույն ցանկությունները և Աստծուն
կաղոթեմ հայ ժողովրդի բարօրության հա-
մար:

Բոլորս աշխատենք խաղաղության գործի
համար: Ներկայումս ապագայի նկատմամբ
կա միայն երկու արտերնատիվ՝ կամ խաղա-
ղություն, կամ էլ մեր բոլորիս կործանումը:
603 միլիոն մարդ իրենց ստորագրություն-

րություն չի համարձակվի սկսել նոր պատե-
րազմ:

Կեցցե՛ խաղաղությունը:

Կեցցե՛ հին և միևնույն ժամանակ ուժե-
րով լի հայ ժողովուրդը:

Կեցցե՛ իմ Հայրենիքը՝ Նորվեգիան:

Մենք բոլորս կպայքարենք հանուն խա-
ղաղության:

Պատուր ՌԱԳՆԱՐ ՖՈՐԲԵԿԿ
Խաղաղության Համաշխարհային
Խորհրդի անդամ
(«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ», 23 օգոստոս-
ի 1953 թ.)

ԿԱՆԱԴԱՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ԴԱՅՑՈՂ ԿԱՐՏԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Սովետական Հայաստան մի քանի օրով հյուր էր եկել Կանադա-սովետական բարեկամության ընկերության նախագահ Դայսոն Կարտերը իր կնոջ հետ, որ Արտասահմանի հետ կուլտուրական կապի համամիութենական ընկերության հրավերով ժամանել է Սովետական Միություն:

Երևանից մեկնելուց առաջ, պարոն Դայսոնը խնդրեց Հայկական հեռագրական գործակալության միջոցով հրապարակել իր տպավորությունները:

Ձեր արտասովոր երկրի մասին իմ կարծիքը կարելի էր ամփոփել այսպես.

Կանադա-սովետական բարեկամության ընկերության նախագահ Դայսոն Կարտերը իր տիկնոջ հետ միասին Զվարթնոցում

Հայաստանում եղած ժամանակ նրանք դիտեցին ռեսպուբլիկայի մայրաքաղաք Երևանը, եղան քաղաքի կուլտուրական հիմնարկներում և արդյունաբերական ձեռնարկություններում:

Պարոն Դայսոն Կարտերը կնոջ հետ միասին մեկնեց Էջմիածին, եղավ Զվարթնոցում:

Հյուրերը ուղևորվեցին նաև Հոկտեմբերյանի շրջանի Բամբակաշատ գյուղի Օրջոնիկիձեի անվան կոլտնտեսությունը, որտեղ ծանոթացան կոլտնտեսային գյուղացիության կյանքին:

դուք՝ սովետահայերդ պահպանել եք աշխարհի ամենահնագույն կուլտուրաներից մեկը, բայց կուլտուրայի զարգացման ասպարեզում ձեր ձեռք բերած հիանալի նվաճումները նսեմացնում են այդ հիմնավոր ժառանգությունը: Դուք կարող եք վայելել Արարատ լեռան անթառամ գեղեցկությունը, բայց դուք միաժամանակ օգտագործում եք Սևանա լիճը, կիրառելով հիդրոէլեկտրականության առավել առաջավոր տեխնիկան:

Այս պահին, երբ ես գրում եմ շտապ կերպով, իմ տպավորությունները թերի կլինեն: Դա բնական է, որովհետև ձեր ռեսպուբլիկան այնքան է հարուստ իր պատմությամբ

ու նվաճումներով, որ նրա մասին պետք է ամբողջական հատորներ գրել, որպեսզի աշխարհն իմանա նրա մասին: Սակայն, մակերեսային լինելու ռիսկով, ես պետք է ձեռնամ, որ Սովետական Հայաստանը պետք է նկարագրել՝ ձեր անցյալը, ներկան ու ապագան ընդգրկող էպիկական բանաստեղծություն նոր լույսով:

Աշխարհում ոչ մի տեղ չի կարելի տեսնել մարդու նկատմամբ Մաքսիմ Գորկու հավատի այնպիսի հաստատում, ինչպես տեսնում ենք սովետական երկրում այսօր: Ինչպիսի՞ հիացմունք կապրեր Մաքսիմ Գորկին, եթե նա տեսներ հզոր տուրքիներ միջով դեպի Երևանի զբոսայգիները, դեպի ձեր մշտաժպիտ երեխաների լողալողալները և դեպի բամբակի ու ցորենի դաշտերը, խաղողի այգիներն ու արոտավայրերը հոտող Սևանի ջրերը:

«Մարդը,— ասել է Գորկին,— դա բարձր է հնչում»: Ինչպիսի՞ հպարտությամբ կհամակվեր Գորկին, եթե նա տեսներ հայ բանվորներին, կոլտնտեսականներին և ինտելիգենցիային, որ տառացիորեն կանգնած են մարդկային պրոգրեսի սահմանների վրա որպես լուսաշող մի փարոս, որ լույս է տալիս բոլոր ճնշված ժողովուրդներին, հրաշտից տուժող բոլոր երկրներին, բազմաթիվ ուրիշ երկրների ամբողջ անգրագետ երիտասարդությանը, բոլոր սովահար և դժբախտ երեխաներին: Սովետական Հայաստան... Ինչպիսի՞ պանծալի երկիր:

Գիտե՞ք արդյոք դուք, որ իմ երկրում՝ Կանադայում, երբ ես փոքր երեխա էի, գոյություն ուներ «Սովահար հայի նման» առածը: Դա 1920 թվականին էր: Հիշելով այդ առածը վերջին մի քանի օրվա ընթացքում, ես ժպտացի հարյուրավոր անգամ, ապրեցի և ձեռք հետ միասին ժպտացի, հայել, ձեր դրժարաններում, ձեր բերքառատ դաշտերում, ձեր հոյակապ Երևան քաղաքի հրապարակներում:

Ի՞նչ ունեիք դուք, երբ Սովետական իշխանություն հաստատեցիք: Կավաշեն խորձիթներ և փլատակներ: Եթե ես հայ լինեի, իմ երեխաներին երբեք թույլ չէի տա մոռա-

նալու անցյալը: Ես, անշուշտ, նկատի չունեմ երեք հազարամյա անցյալ հնությունը: Դուք Սևանի ջրերը հասցրել եք մինչև անապատ: Դուք իրականություն եք դարձրել հին գրքերի անպտուղ խոստումները՝ «Անապատը կծաղկի, ինչպես վարդը»: Անապատ այլևս չկա: Կա ծաղկուն Սովետական Հայաստան:

Ձեր աշխատանքով, գիտությամբ և սոցիալիզմով 30 տարվա ընթացքում ավելին եք արել, քան ամբողջ երեք հազար տարվա ընթացքում: Եվ, ինչ որ ամենանշանակալիցն է այսօր Հայաստանում, դա այն է, որ ամբողջ պատմությունը, սկսած քաղաքակրթությունից, ինչպես վայրում: Սեփական աչքերով ես տեսա հինավուրց քրիստոնեական եկեղեցու խնամքով պահպանվող ավերակների վրայով անցնող բարձրավոլտ էլեկտրահաղորդման դժեր և զառամյալ հարգարժան մի ծերունու, որը Նոյի ժամանակվա իր նախորդների նման նստել էր էջի վրա՝ ճանապարհ դիջելով դրդացող վիթխարի էքսկավատորին, ինչպես նաև տեսա հիանալի փողոցներ՝ կոլտնտեսականների քարաշեն նոր տներով եղելված, նախասովետական ժամանակվա ավերված խրճիթների կողքին:

Հայաստանի մասին ամբողջ աշխարհը պետք է իմանա: Ես սիրեցի ձեր հիասքանչ երկիրը: Ի պատասխան ձեր անսահման հյուրընկալության և սիրալիք ընդունելության՝ ես խոսք եմ տալիս գործի դնել բոլոր ջանքերը իմ ժողովրդին պատմելու ձեր պանծալի երկրի մասին:

Ցանկանում եմ, որպեսզի ձեր երկրի ծաղկումը լինի նույնքան անսահման, որքան ձեր արևի ճառագումը:

Ցանկանում եմ, որ հայերն ու կանադացիները, կառուցելով խաղաղ ապագա, է՛լ ավելի մոտիկ բարեկամներ դառնան:

ԴԱՅՍՈՆ ԿԱՐՏԵՐ

Կանադա-սովետական բարեկամության
ընկերության նախագահ

(«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ», 1 սեպտեմբերի 1953 թ.)

ԱՆԳԼԻՍԿԱՆ՝ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՆԵՐԻ ԴԵԼԵԳԱՅԻԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Սեպտեմբերի 8-ից մինչև 10-ը Սովետական Հայաստանում հյուր եղավ անգլիական ճարտարապետների դելեգացիան:

Անգլիական ճարտարապետները դիտեցին ռեսպուբլիկայի մայրաքաղաք Երևանը, եղան մի շարք կոպտորական հիմնարկներում, այցելեցին Մատենադարանը, լսեցին Դելիբի

«Լակմե» օպերան: Հյուրերը առանձին հետաքրքրությամբ դիտեցին Երևանի ճարտարապետական կառուցվածքները, ինչպես նաև քաղաքի բազմաթիվ նորակառույցները:

Անգլիական ճարտարապետները մի քանի ուղևորություններ կատարեցին Հայաստանում, եղան Էջմիածնում:

Երևանից մեկնելուց առաջ ղեկագացիայի քարտուղար պարոն Պեննը Հայկական հեռագրական գործակալության թղթակցին հաղորդեց Սովետական Հայաստանում իրենց ստացած տպավորությունները:

— Մենք Սովետական Միության հենք ժամանել,— հայտարարեց պարոն Պեննը,— ՍՍՄՄ Սովետական ճարտարապետների միության հրավերով: Երևան գալուց առաջ մենք արդեն եղել էինք Մոսկվայում և

ցանկությամբ, որը, անշուշտ, կծառայի անգլիական և սովետական ժողովուրդների միջև բարեկամության ամրապնդմանը:

Դեկգացիան ուշի-ուշով և մեծ հետաքրքրությամբ ծանոթացավ Սովետական Հայաստանի մայրաքաղաքին՝ Երևանին:

— Ինձ թվում է,— նշեց պարոն Պեննը,— որ ես սխալված չեմ լինի, եթե ղեկագացիայի անդամների անունից մեծ գոհունակություն հայտնեմ այն ամենի առթիվ, ինչ մենք այս-

Անգլիական ճարտարապետների պատվիրակությունը Երևանի Պետական օպերայի առջև

Ստալինգրադում. աճապես որ արդեն հնարավորություն էինք ունեցել ծանոթանալու այն մեծ շինարարությանը, որ կատարվում է ձեր երկրում:

Մեր ուղևորության նպատակն էր ծանոթանալ Սովետական Միության քաղաքների ճարտարապետությանը, քաղաքաշինարարության ձևերին ու մեթոդներին, որոնց մասին, պետք է խոստովանեմ, մենք շատ քիչ գիտեինք:

Պարոն Պեննը նշեց, որ ղեկագացիայի անդամները, բացի դրանից ղեկավարվում էին անգլիական և սովետական ճարտարապետների ստեղծագործական մերձեցման

տեղ տեսանք այնքան կարճ ժամանակում: Բայց նույնիսկ այդ կարճատև ծանոթացումը հնարավորություն տվեց սիրել Երևանը՝ այդ գեղեցիկ, ծաղկող քաղաքը: Ռեսպոնսիվիայի մայրաքաղաք Երևանի ստեղծագործական կյանքը մեզ պատկերացում է տալիս ամբողջ Սովետական Հայաստանի և նրա հաջողությունների մասին:

Դեկգացիայի անդամները բարձր գնահատական տվեցին քաղաքի ճարտարապետական շատ կառուցվածքների: Նրանց վրա մեծ տպավորություն թողեց շինարարական հիմնալի քարը՝ տուֆը, որով կերտված են քաղաքի բազմաթիվ շենքերը:

Անգլիական ճարտարապետները առանձնապես նշեցին օպերային թատրոնի շինքի ճարտարապետական բարձր արժանիքները, որը, չնայած հղացման պարզությանը, աչքը է ընկնում ճարտարապետական ձևերի բազմազանությամբ և ներդաշնակությամբ:

Հյուրերի ուշադրությունը իր վրա դարձրեց նաև ծածկած շուկան:

— Հարմար ու գեղեցիկ ծածկած շուկա ստեղծելու պրոբլեմով զբաղվել են նաև անգլիական ճարտարապետները, բայց համեմատության մեջ դնելով այն ամենը, ինչ արել ենք մենք, — ասաց նա, — ձեր քաղաքի կենտրոնում կառուցված հոյակապ շուկայի հետ, մենք համոզվեցինք, որ հայ ճարտարապետները այդ պրոբլեմը լուծել են ավելի հաջող, ավելի գեղեցիկ կերպով, քան մենք:

Պարոն Պեննը խոսեց նաև այն հսկայական տպավորության մասին, որ իր և իր կոլեգիաների վրա թողել է հայ փորագրողների վարպետությունը, որոնք շինքերը դարդարել են իրենց գեղեցկությամբ և ներբույսով հիացմունք պատճառող վարդաքանդակներով:

Քաղաքը դիտելիս անգլիական ճարտարապետները մտան որոշ խառնվածքներ: Նրանց շատ դուր եկան արժաթյա նրբակերտ իրերը՝ դավաթները, բաժակները, սափորները և այլն, որոնք պատրաստվել են հայ ոսկերիչների ճարտար ձեռքերով: Դեկզագիայի ան-

դամներից մի քանիսը դրանցից ձեռք բերեցին որպես հիշատակի առարկաներ, որ նրանց կհիշեցնեն Սովետական Հայաստանում անցկացրած օրերը:

Անգլիական ճարտարապետները եղան Ալ. Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի պետական թատրոնում, որտեղ լսեցին Դելի-րի «Լավմե» օպերան: Նրանց վրա ուժեղ տպավորություն թողեց թատրոնի տաղանդավոր արտիստուհի Գոհար Գասպարյանը Լավմեի դերում:

Դեկզագիայի անդամները, ինչպես պատմեց պարոն Պեննը, մեծ հետաքրքրությամբ դիտեցին հայկական հին ճարտարապետության հուշարձանները՝ 7-րդ դարին պատկանող Զվարթնոց տաճարը, ինչպես նաև Գառնիի և Գեղարդի հուշարձանները:

Վերջում պարոն Պեննը հայտարարեց, որ ՍՍՌՄ և մասնավորապես Սովետական Հայաստան կատարած այցելությունը, սովետական մարդկանց կյանքին ու գործերին ծառայող դեկզագիայի անդամներին օգնեցին ճիշտ կարծիք կազմելու սովետական երկրի մասին, իսկ դա, անշուշտ, կծառայի բարեկամության ամրապնդմանը երկու մոդուլորդների միջև, ամբողջ աշխարհի խաղաղության համար մղվող պայքարի դրոշմին:

(ՀՀԳ)

(«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ», 12 սեպտեմբերի 1953 թ.)

ՀՆԴԱԿԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԴԵԼԵԳԱՑԻԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Հայաստան հյուր էր եկել հնդկական երիտասարդության դելեգացիան:

Դեկզագիան եկել էր Սովետական Միություն Բուխարեստից, որտեղ մասնակցել էր Երիտասարդության և ուսանողների հանուն խաղաղության ու բարեկամության համաշխարհային չորրորդ ֆեստիվալին: Երևանում հյուրերը դիտեցին քաղաքի տեսարժան վայրերը, եղան բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում, Կրուպսկայայի անվան դպրոցում, Պիոներների պալատում, Մանկական երկաթուղում, կաշեգործարանում: Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի թատրոնում դեկզագիայի անդամները լսեցին «Ալմաստ» օպերան: Նրանք մեկնեցին Արաաշատի շրջանի «Շինարար» կոլտնտեսությունը, որտեղ դիտեցին բամբակի պլանտացիաները, անասնաբուծական ֆերմաները և արտելի այլ տնտեսություններ, եղան Արդնի կուրորտում:

Երևանից մեկնելուց առաջ հնդկական երիտասարդական դելեգացիայի անդամները հե-

տեղյալ հայտարարություն արեցին մամուլի համար:

— Երիտասարդության և ուսանողների Բուխարեստի համաշխարհային 4-րդ ֆեստիվալի փակումից հետո, — ասաց դեկզագիայի ղեկավար Փանջվանին, — մենք սուսանք Սովետական երիտասարդության հակաֆաշիստական կոմիտեի հրավերը՝ այցելել Սովետական Միություն: Ճիշտն ասած մենք շատ ուրախացանք այդ հրավերի համար: Այցելել Սովետների մեծ երկրը, սեփական աչքերով տեսնել սովետական մարդկանց հսկայական նվաճումները, բարեկամական կապեր հաստատել ՍՍՌՄ Երիտասարդության հետ՝ դա Հնդկաստանի յուրաքանչյուր պատանու, յուրաքանչյուր աղջկա երազանքն է: Եվ ահա մեզ՝ դեկզագիայի անդամներին վիճակվեց այդ բախտը: Մենք գտնվում ենք ՍՍՌՄ-ում: Այն ամենը, ինչ մենք տեսանք ձեր գեղեցիկ երկրում, անքան հոյակապ էր, այնքան վիթխարի, որ աննկարագրելի տպավորություն թողեց մեզ

վրա: Հայաստանում անցկացրած մի քանի օրը ընդմիջտ կմնա մեր դելեգացիայի յուրաքանչյուր անդամի հիշողության մեջ: Այստեղ մենք հանդիպեցինք իսկական բարեկամներին, խաղաղության գործի բոցաշունչ մարտիկներին, երջանիկ կյանքի կերտողներին: Այն սրտաբացությունը, որով մեզ դիմավորեց հայ երիտասարդությունը, մինչև հոգու խորքը մեզ հուզեց: Մեզ ցույց տվեցին Երևանի բարձրագույն ուսումնական հաստատությունները, որտեղ պատանիներն ու աղջիկ-

երը մենք վերադառնալու հայրենիք՝ Հնդկաստան, մեզ կհարցնեն, թե ինչ ենք տեսել ՍՍՌՄ-ում: Եվ մենք խոստանում ենք, որ հնդկական երիտասարդությանը կպատմենք միայն ճշմարտությունը, այդ բանում մենք հավաստիացնում ենք սովետական երիտասարդությանը: Սովետական ժողովրդի երջանիկ կյանքի մասին մեր պատմածը կլինի այն լուսամուտը, որի միջով Հնդկաստանի երիտասարդությունը կտեսնի և կիմանա ճշմարտությունը ՍՍՌՄ-ի մասին:

Հնդկական երիտասարդական պատվիրակությունը էջմիածնում, գերաշնորհ Տ. Վանան արքեպիսկոպոս Կոստանյանի, հոգեշնորհ Տ. Գեորգ վարդապետ Վաթյանի և հոգեշնորհ հայր Կոստանդին Թադևոսյանի հետ:

ները մայրենի լեզվով ուսումնասիրում են դիտությունները, մի գործարան, որը ավելի շատ նման է հսկայական այգու, քան ձեռնարկության, կոլտնտեսային անձայրածիր դաշտեր, զանազան մանկական հիմնարկներ, որտեղ երջանիկ երեխաները սովորում են և հանգստանում: Ամենուրեք մարդկանց աչքերում մենք տեսանք երջանկության, բերկրանքի արտահայտություն և մենք համոզվեցինք, որ մարդիկ, որոնք զբաղված են խաղաղ ստեղծարար աշխատանքով, մարդիկ, որոնց աչքերը շողշողում են աթապիսի երջանկությամբ, կարող են երազել միայն մի բանի՝ խաղաղության մասին:

Դելեգացիայի անդամ Սարա Գուպտան ասաց.

— Սովետական Միությունում ես տեսա իմ հայրենակցուհիների իրականացած երազանքը՝ ազատ ու երջանիկ սովետական կանանց: Կինը ՍՍՌՄ-ում տղամարդու հետ հավասար իրավունքներ է վայելում: Երևանի բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում ես տեսա շատ աղջիկների, որոնք պատրաստվում են դառնալու ժողովրդական տնտեսության տարբեր բնագավառների մասնագետներ:

Կրոպակայայի անվան դպրոցում ես բարեկամացա երկու հիանալի աղջիկներին հետ:

Նրանցից մեկի անունն է Արդա, մյուսինը՝ Ռիտա: Ես երկար ժամանակ հիանում էի նրանց բերկրալի դեմքերով: Հիշողությանս մեջ այդպես կենսախինդ, բերկրալի, ուրախ միանան սովետական երեխաները: Երջանիկ մանկություն այդ կերպարը իմ սրտում ես կտանեմ Հնդկաստան և Հնդկաստանի կանանց կալամում, որ աշխարհում կա մի երկիր, որտեղ նրանց երազանքը արդեն դարձել է իրականություն:

Իր տպավորությունները հաղորդեց նաև դեղեգացիայի անդամ Գանդալ Կատրադա-դան: Նա հայտարարեց.

— Մեր դեղեգացիայի թվում կան տարբեր պրոֆեսիաների մարդիկ՝ ժուռնալիստներ, գրողներ, արտիստներ, սպորտսմեններ: Բայց մենք ամենքս մի ընդհանուր տպավորություն ստացանք Սովետական Հայաստանի կատարած այցելությունից: Հայաստանում, ինչպես և ամբողջ Սովետական Միությունում, անսահմանափակ հնարավորություններ են ստեղծված երիտասարդության ուսման ու ստեղծարար աճի համար: Եվ այդ

հնարավորությունները օգտագործվում են բեղմնավոր կերպով: Մենք ծանոթացանք Հայաստանի տաղանդավոր գրողների, երիտասարդ երաժիշտների, սպորտսմենների հետ: Մեզ ամենքիս դուրեկ հայ ճարտարապետների աշխատանքների անզուգական գեղեցկությունը, Երևանի շենքերի հրաշալի օրնամենտները, հայկական հրաշալի երգերը: Եվ մենք ամբողջ սրտով սիրեցինք տաղանդավոր հայ ժողովրդին: Սովետական մարդկանց հաջողությունները, խաղող շինարարության ասպարեզում նրանց նվաճումները ուրախություն են պատճառում ՍՍՄՄ սահմաններից շատ հեռու գտնվող բոլոր ազնիվ մարդկանց: Ի դեմս Սովետական Միության նրանք տեսնում են այն շողողուն փարոսը, որը կանչում ու հրապուրում է երջանիկ կյանքի, որը ցույց է տալիս, թե ինչպես կարելի է կառուցել այդ երջանիկ կյանքը:

(ՀՀԳ)

(«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ», 17 սեպտեմբերի 1953 թ.)

«ՖՐԱՆՍԻԱ-ՍՍՍՐ» ԸՆԳԵՐՈՒԹՅԱՆ ԴԵԼԵԳԱՑԻԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Սեպտեմբերի 15-ից մինչև 20-ը Հայաստանում հյուր էր «Ֆրանսիա-ՍՍՍՐ» ընկերության դեղեգացիան, որ Սովետական Միություն է ժամանել Արտասահմանի հետ կոպտուրական կապի համամիութենական ընկերության հրավերով:

Դեղեգացիայի անդամները դիտեցին Երևանի և էջմիածին քաղաքի տեսարժան վայրերը, այցելեցին Սևանի հիդրոէլեկտրակայանը, մեկնեցին Արտաշատի շրջանի կոլտնտեսությունները և Արզնի կոլտնտեսությունները: Ռեսպոնդենտի մայրաքաղաքում դեղեգացիան ծանոթացավ կաշվի գործարանի և պինու կոմբինատի բանվորների կյանքի ու աշխատանքի պայմաններին, բարձրագույն և միջնակարգ ուսումնական հաստատությունների աշխատանքին: Դեղեգացիայի անդամները եղան արդյունաբերական ցուցահանդեսում, Պետական պատկերասրահում, Մատենադարանում: Ալ. Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի պետական թատրոնում ֆրանսիացի հյուրերը լսեցին «Անուշ» և «Սեմիլյան սափրիչ» օպերաները: Հյուրերը ներկա գտնվեցին նաև Պետական ֆիլահարմոնիայի մեծ դահլիճում կայացած համերգին, դիտեցին «Սովետական Հայաստան» գունավոր դոկումենտալ ֆիլմը:

Հայաստանից մեկնելուց առաջ դեղեգացիայի անդամները իրենց տպավորությունները հաղորդեցին ՀՀԳ-ի թղթակցին:

Դեղեգացիայի ղեկավար պրոֆեսոր պարոն Ժան Պերյուսը հայտարարեց.

— Երևանում մեզ առանձնապես մեծ դարմանք պատճառեց շինարարական աշխատանքների վիթխարի թափը: Հատկանշական է, որ այստեղ պահպանվել են ճարտարապետական իսկական ինքնատիպության գծեր, ազգային վառ կոլորիտ:

— Ես կցանկանայի ավելացնել, — ասաց դեղեգացիայի անդամ պարոն Ժան-Իվ Նիդեն, — որ այստեղ՝ Երևանում, մենք մեփական աչքով համոզվեցինք, թե պատմական կարճ ժամանակամիջոցում ինչպես ապշեցուցիչ կերպով փոխվել է Հայաստանը՝ ցարական Ռուսաստանի այդ նախկին կիսադադուր: Ես ծնվել եմ Թունիսում, այնտեղ ապրել եմ շատ տարիներ: Տխուր տպավորություն են թողնում Թունիսի հետախորշերը, կիսախարխուլ հյուրերը, ծուռոտուտ փողոցները: Երևանում տեղ-տեղ դեռևս մնացած, բայց շուտով քանդվելու ենթակա հին թաղամասերի մնացորդները ցույց են տալիս, թե որքան խղճով ու աղքատ տեսք է ունեցել այս քաղաքը անցյալում: Իսկ այժմ՝ Երևանը նոր, գեղեցիկ մայրաքաղաք է՝ հիանալի հատակագծով, լայն փողոցներով, ընդարձակ հրապարակներով, սաղարթափստ դռնապաններով:

— Դեղեգացիան ծանոթացավ Հայաստանի արդյունաբերական որոշ ձեռնարկություննե-

րի,— շարունակեց պարոն Պերյուրա:— Հյուրերի վրա մեծ տպավորություն թողեց Սեվանի հիդրոէլեկտրակայանը:— Մենք համոզվեցինք, թե ինչպիսի սերտ, հերավի նշարաբան բարեկամության կապերով է շաղկապված հայ ժողովուրդը սովետական երկրի բոլոր ժողովուրդների և ամենից առաջ ուսումնասիրողի հետ: Այսպիսի առաջնակարգ սարքավորումով հագեցված էլեկտրակայան հայ ժողովուրդը կարող էր կառուցել միայն

հիանալի կերպով օգտփոխվում են: Այստեղ մարդ համարյա չի զգում մշակվող կաշվի այն հատուկ անդուրեկան հոտը, որ հատուկ է նման ձեռնարկություններին:

Մեզ ապշեցրեց ժողովրդական կրթության թափը ձեր ուսպուրիկայում: Հիանալի է, որ հայ պատանիները և աղջիկները կարող են բոլոր մասնագիտությունների գծով բարձրագույն կրթություն ստանալ իրենց մայրենի լեզվով:

Ֆրանսիական պատվիրակությունը էքմիաձեի վեհաժողովի դահլիճում, զերաշնորհ Տ. Վահան արքեպիսկոպոս Կոստանյանի հետ:

Սովետական Միության եղբայրական ժողովուրդների ստեղծագործական սերտ համագործակցությամբ և անշահախնդիր օգնությամբ: Ժողովուրդների այդ վեհ ու ազնիվ բարեկամության վառ վկայությունն է հանդիսանում արդյունաբերական ցուցահանդեսը: Ռուս ընկերները այստեղ են բերել առաջին հաստոցները: Հայաստանի աշխատավորները սովորել են ոչ միայն լավ օգտագործել դրանք, այլև հենց իրենք այժմ թողարկում են առաջնակարգ մեքենաներ և ուղարկում երկրի բոլոր քաղաքները:

Կաշվի գործարանում դեղեգացիայի ուշադրությունը իր վրա դարձրեց բանվորների նկատմամբ ցուցաբերվող մեծ հոգատարությունը: Զեռնարկության տերիտորիան լավ կանաչապատված է: Արտադրական ցեխերը

Դեղեգացիան այցելեց մի շարք կուլտուրական հիմնարկներ: Մենք հսկայական հետաքրքրությամբ ծանոթացանք Մատենադարանում հավաքված անգնահատելի ձեռագրերին: Հին ձեռագրերի նկատմամբ Հայաստանի կառավարության կողմից ցուցաբերվող հոգատարությունը վկայում է այն մասին, թե ժողովուրդը որքան խնամքով է վերաբերվում իր ազգային կուլտուրայի ժառանգությանը:

Օպերային թատրոնում Հայկական պետական ֆիլհարմոնիայի արտիստների տված համերգում մենք տեսանք հայ ժողովրդի վառ ու ինքնատիպ արվեստը:

Դեղեգացիայի կաթոլիկ անդամների վրա մեծ տպավորություն թողեց արքեպիսկոպոս Կոստանյանի հետ ունեցած զրույցը, որը

Ֆրանսիայի հավատացյալներին օրհնեց պայքարելու հանուն խաղաղության:

— Մի ամբողջ օր, — ասաց ղեկագլի անդամ Երկաթուղային պարոն Մարիուս Կարային, — մենք անցկացրեցինք Արտաշատի շրջանի Ստալինի անվան և Փարիզի Կոմունայի անվան կոլտնտեսություններում: Ես զրառումներով լցրի մի ամբողջ բլոկնոս, որպեսզի հայրենիք վերադառնալուց հետո հնարավորություն ունենամ իմ բարեկամներին պատմելու հայ գյուղացիների հաջողությունների մասին: Ապշեցուցիչ է հայ գյուղի կուլտուրական աճը: Օրինակ, Փարիզի Կոմունայի անվան կոլտնտեսությունում կա գրադարան, որը ունի 6.000-ից ավելի գիրք: Այդ գրադարանի մշտական բն-

թերցողներ են 850 կոլտնտեսականներ, մինչդեռ այստեղ կա ընդամենը 2.700 բնակիչ: Գյուղական միջնակարգ դպրոցում սովորում է 500 երեխա: Գյուղացիական կյանքի այսպիսի բարձր մակարդակ հնարավոր չէր պատկերացնել անցյալում:

— Ամենուրեք, — զրուցյի վերջում հայտարարեց պարոն Պերյուր, — ղեկագլի անդամները արժանացան բացառիկ սրտագին ընդունելության: Մենք Սովետական Հայաստանից մեկնում ենք անմոռանալի տպավորություններով լի:

(«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ», 22 սեպտեմբերի 1953 թ.)

ՇՎԵՅՑԱՐԱԿԱՆ ԿԱՆԱՆՑ ԴԵԼԵԳԱՅԻԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Հինգ օր Հայաստանում հյուր էր Շվեյցարիայի կանանց ղեկագլի: Հյուրերը ՍՍՏՄ-ին ժամանել Սովետական կանանց հակաֆաշիստական կոմիտեի հրավերով: Դելեգացիայի կազմում կան մտավոր ու ֆիզիկական աշխատանքի ամենատարրեր պրոֆեսիոնալներ, երկաթուղացիներ, տնային տնտեսուհիներ: Նրանք եկել են Շվեյցարիայի զանազան քաղաքներից և գյուղական վայրերից:

Սեպտեմբերի 21-ին, Մոսկվա վերադառնալուց առաջ, ղեկագլի մասնակիցները ՀՀԳ-ի թղթակցին հաղորդեցին Հայկական ՍՍՏ-ում իրենց ստացած տպավորությունները:

— Մենք, — ասաց ղեկագլի ղեկավար, շվեյցարական կանանց «Հանուն խաղաղության և պրոգրեսի» ֆեդերացիայի գլխավոր քարտուղար տիկին Շարլոտտա Մյուրեն, — Սովետական Հայաստան եկանք մեծ հետաքրքրությամբ: Հայ կանանց սիրալիր հրավերը շատ ուրախացրեց մեզ բոլորիս: Դելեգացիայի մասնակիցներին հետաքրքրում էր իմանալ, թե Սովետական իշխանության տարիներին ինչ է կատարված երկրում, որը, ինչպես մենք գիտենք, անցյալում աղքատ և քայքայված երկիր էր: Մեր ստացած տպավորությունները վիթխարի են: Մենք գտնում ենք, որ հայ ժողովրդի նվաճումները մեծ են: Մեզ զարմացրեց, մասնավորապես, հայ կանանց դրսևությունը, նրանց լայն իրավունքները, լիակատար իրավահասարակությունը ազամարդկանց հետ, ցանկացած գործում իրենց ընդունակությունները ի հայտ բերելու ասպարեզում նրանց համար որևէ սահմանափակման բացակայությունը: Սովետական Հայաստանում կանայք կարող են դրավել և

իրոք դրավում են ամենապատասխանատու պետական պոստեր, նրանց համար մատչելի է ուլած թափի ու նշանակության աշխատանքը: Դա իսկապես արժանի է հիացմունքի:

Զրուցյին մասնակցած ղեկագլի անդամները պատմեցին այն վառ տպավորությունների մասին, որ փրենք ստացել են Սովետական Հայաստանում եղած ժամանակ, բանվորների, կոլտնտեսականների, ինտելիգենցիայի հետ իրենց ունեցած հանդիպումների ժամանակ:

— Մեզ բոլորիս ապշեցրեց հայ ժողովրդի կուլտուրական բարձր մակարդակը, — հայտարարեց լադիցի տնային տնտեսուհի տիկին Գոֆրե: — Սովետական հասարակության զանազան խավերի մարդիկ մեզ հետ խոսում էին մեր մայրենի լեզվով: Մենք տեսանք կոլտնտեսականներ, որոնք աղատ կերպով քաղվածքներ են բերում արևմտա-եվրոպական գրականության կլասիկներ, ստեղծագործություններ: Ամենուրեք զգացվում է դեպի կուլտուրա ու գիտելիքներն ունեցած ձգտումը: Մեզ վիճակվեց լինել գյուղական մի դպրոցում: Մենք ներկա եղանք այն դասին, երբ երեխաներին դասավանդվում էր դարվիճիզմը: Խիստ զարմանալի է, որ նույնիսկ գյուղական դպրոցում դասավանդումը կատարվում է այդպիսի ծավալուն և բազմազան ծրագրով: Մենք ուշադրություն դարձրինք նաև այն բանին, թե ինչպես էր կահավորված դպրոցի ֆիզիկայի կարիները: Այդպիսի սարքավորում, գործիքներ ու ապարատներ կարելի է տեսնել միայն լավ գիմնադրություն:

— Սովետական Հայաստանի բնակչության կյանքի շատ պատկերներն անջնջելի տպավորություն թողեցին մեր հիշողության մեջ,— ասում է ցյուրիխցի ժուռնալիստուհի տիկին Ֆուրերը:— Ես երբեք չեմ մոռանա երեխաների դեմքերը: Կենսուրախ, առողջ, երջանիկ դեմքեր: Մենք չենք մոռանա երեխաների ծիծաղն ու ուրախությունը Երևանի մանկական երկաթուղում: Որքան ուժ, առողջություն, երջանկություն մենք տեսանք այնտեղ: Բայց չէ որ արտասահմանում Սովե-

դակով կատարում էր բարդ ստեղծագործություններ: Ահա թե ինչպես են աճում տաղանդները:

Բեռնցի բժշկական բույր տիկին Գրյուտենբերգ և Լա Շո-դե-Ֆոնցի թոշակառու տիկին Պետրյովանը պատմեցին դելեգացիայի՝ Արգենի սանատորիան կատարած այցելության մասին:

— Այստեղ ամեն ինչ արված է հանգրստացող աշխատավորների համար,— ասաց տիկին Գրյուտենբերգը:— Դժվար է չհիանալ այդ

Շվեյցարական կանանց պատվիրակությունը Երևանում, Լենինի հրապարակում, Արարատ տրեստի վարչության շենքի առաջ:

տական Միության թշնամիների կողմից տարածվող չարամիտ զրպարտանքի մեջ քիչ տեղ չի տրվում ՍՍՄԻ երեխաների իբր վատ վիճակին: Մենք այժմ սեփական աչքով համոզվեցինք, թե ինչ արժեք ունի այդ զրպարտությունը:

— Ինձ վրա,— ասում է Բյեննի կոմսերվատորիայի դասախոս տիկին Իսկերը,— ուժեղ տպավորություն թողեց, մանավանդ, երաժշտության դասը գյուղական երաժշտական դպրոցում, որին ներկա եղանք մենք էջմիածնի շրջանի Միկոյանի անվան կոլտնտեսությունը այցելած ժամանակ: Մի աշակերտուհի, շարքային կոլտնտեսուհու աղջիկ, իր հասակի համար արտասովոր շնորհքով և տեխնիկական բարձր մակար-

սանատորիայի կահավեժումներ ու սարքավորումներ:

Կիև գրող տիկին Ֆաուշը, որ բնակվում է Բազելի շրջանի Սիսախում, նշում է, թե Սովետական Հայաստանում ինչպիսի հոգածություն է պահպանվում ֆաշիզմի դեմ, ազատության դրոշմի համար մղված պայքարում զոհված ռազմիկների հիշատակը: Հայաստանում ստեղծված աղբյուր-հուշարձանները խորապես հուզում են սրտերը:

— Մենք տեսանք,— ասում է նա,— որ խաղաղության ձգտող հայ ժողովուրդը երջանիկ է և վստահությամբ է նայում իր ապագային: Զուր չէ, որ այստեղ սիրում են ծառեր տնկել, որոնք կպտղաբերեն: Ձեր երկիրը կդառնա մի մեծ ծաղկող այգի, Կիև

կյանքն այստեղ վառ ու հիասքանչ կլինի ըստ մարդկանց համար:

Հայաստանում եղած ժամանակ շվեյցարական կանանց ղեկագլխի մասնակիցները մոտիկից ծանոթացան քաղաքի ու գյուղի աշխատավորների կենցաղին:

Ժրնեի ժամացույցի գործարանի բանվորուհի տիկին Շերերը պատմում է.

— Մենք այցելեցինք կաշվի և կարբիտի գործարանների բանվորների ու բանվորուհիների բնակարանները: Կարելի է ասել մի բան. ամենուրեք հարմարավետություն, մաքրություն, շքեղ կահույք, շատ գորգեր: Եվ, որ գլխավորն է, այդպիսի բնակարանի համար կենսորեն վճարում է իր աշխատավարձի հինգ տոկոսից ոչ ավելին: Մեզ, եվրոպայի բնակիչներին համար, որտեղ բնակարանային վարձը կազմում է յուրաքանչյուր աշխատավորի ծախսերի հակադարձ մասը, այդ ամենը պարզապես զարմանալի է թվում: Ցանկանում եմ նշել Երևանի բանվորների սրտազին հյուրընկալությունը: Մենք եղանք տներից մեկում այն պահին, երբ այնտեղ հյուրեր կային: Մեր ամբողջ ղեկագլխի՝ 11 մարդու, հրավիրեցին սեղանի շուրջը: Մեզ դիմավորեցին որպես մոտ բարեկամների: Սեղանի վերև նստած էր հայրը՝ տան տերը, արդեն հասակն առած մի մարդ, և նա մեզ պատմեց, որ համարյա իր ամբողջ կյանքում անգրագետ է եղել, իսկ իր երեխաների մեծ մասը բարձրագույն կրթություն ունի: Այսպիսի հանդիպումները մոռանալ չես կարող:

— Մենք եղանք նաև կոլտնտեսականների բնակարաններում, — ավելացնում է Լուկանույի ժամացույցի գործարանի բանվորուհի Անտոնինին: — Մեզ շատ դուր եկավ գյուղացիների բնակարանների բարեկարգ վիճակը, մաքրությունը: Էջմիածնի շրջանի Միկոյանի անվան կոլտնտեսությունում, մեղվապահի բնակարանում, ինչպես նաև ուրիշ կոլտնտեսականների տներում մենք լսեցինք ռուս մեծ ժողովրդի հասցեին ուղղված խորին շնորհակալության խոսքեր՝ Սովետական Հայաստանի աշխատավորներին նրա ցույց տված օգնության համար: Երախտագիտության այդպիսի զգացմունքը Սովետական Միության ժողովուրդների մեծ բաղկամտության վկայությունն է:

Լոդանի գրագրաբանավարուհի տիկին Կլեբը պատմեց այն տպավորությունների մասին, որ ղեկագլխի այն անդամների վրա թողել է հայ ժողովրդի արվեստը:

— Այն, ինչ մենք տեսանք, իսկական հայտնություն էր մեր բոլորի համար, — ասաց նա: — Ամենից ուրախալիքն այն է, որ երաժշտության, ճարտարապետության մեջ և արվեստի մյուս ժանրերում պահպանված է ազգային հիմնալի ինքնատիպությունը: Հայկական ճարտարապետությունը անմոռանալի տպավորություն է թողնում: Մեզ շատ դուր եկավ նաև հայ կոմպոզիտորների երաժշտական ստեղծագործությունների համերգը, ըստ որում պետք է նշել նաև հայ երաժիշտների կատարողական բարձր մակարդակը:

— «Խաղաղություն» բառը, — ասում է Ժրնեցի տնային տնտեսուհի տիկին Բյուրին, — Սովետական Հայաստանում լայնորեն գործածվող բառերից մեկն է: Հայաստանի աշխատավորները խաղաղություն են ցանկանում և պայքարում են հանուն խաղաղության: Ջուր չէ, որ պիտիներին գրում են այսպիսի լուրերներ. «Մենք խաղաղություն ենք ցանկանում, որովհետև ցանկանում ենք սովորել»:

Ջրույցի վերջում ղեկագլխի մասնակիցները հայտարարեցին.

— Տուն վերադառնալուց հետո մենք շվեյցարացիներին խանդավառությամբ կպատմենք աշխատասեր հայ ժողովրդի երջանիկ մասերի մասին: Մենք հույս ունենք, որ մեր ժողովուրդները եղբայրներ կլինեն խաղաղության համար մղվող համատեղ պայքարում: Մենք խորին շնորհակալություն ենք հայտնում Սովետական Հայաստանի աշխատավորներին՝ նրանց սրտազին հյուրընկալության, սրտարացության համար, և բնորոշ միջոց կհիշենք ձեր երջանիկ ռեսպուբլիկայում անցկացրած օրերը:

Սեպտեմբերի 22-ին Շվեյցարիայի կանանց ղեկագլխի մասնակիցները ինքնաթիռով Երևանից մեկնեցին Մոսկվա:

(229)

(«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ», 24 սեպտեմբերի, 1953 թ.)

